

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

A Kormány [T/15377](#) számon nyújtotta be a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról szóló törvényjavaslatot, amely a közművelődés kérdését szabályozza újra.

Közösségi művelődés

A közösségi művelődés a helyi társadalomban zajló közművelődési folyamatok összessége, amely magában foglalja az állampolgárok öntevékenységén alapuló képzési, alkotó művészeti, ismeretszerző tevékenységét.

Meghatározó eleme az egyének **aktív részvétele** a művelődési folyamatok tervezésében, céljainak megfogalmazásában és megvalósításában. A résztvevők nem csak passzív befogadók, hanem aktív formálói a művelődésnek.

Szervezeti kereteit a közművelődési intézmények, közgyűjtemények, illetve az e célra szerveződő formalizált közösségek adják.

Feltételrendszerének biztosításában az állam a törvényekben megfogalmazottak, az önkormányzat jogszabályi felhatalmazás, valamint a helyben kötött megállapodások, a résztvevő állampolgárok pedig saját belátásuk szerint vesznek részt.

Fontos eleme a **szubszidiaritás**, vagyis hogy a döntés és a végrehajtás minél közelebb legyen a közösséghez ([Pósfay](#) 2013; [Maróti](#) 2014).

„Központi szerepének az érték közvetítést és a cselekedtetést tarthatjuk, amelyben a hagyományörzéstől az infokommunikációs kultúrák közvetítésig a teljes kulturális tudás megőrzését és továbbadását vállalja aktív közösségein keresztül.” ([Juhász](#) 2013)

1. ábra: A közművelődés és a közösségi művelődés viszonya

	Közművelődés	Azonosság	Közösségi művelődés
Alapérték	<ul style="list-style-type: none"> • Személyiségfejlesztés • önmegvalósítás • művelődés, érték • tudatosság, autonómia 	<ul style="list-style-type: none"> • Felelősségtudat kialakítása • fejlődés elősegítése • kreativitás • nyitottság 	<ul style="list-style-type: none"> • Együttműködés • szolidaritás • helyi cselekvés • közösségi döntések
Feladat	<ul style="list-style-type: none"> • Sokoldalú személyiség • élethosszig tartó tanulás • kompetencia fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> • Alkalmazkodó képesség kialakítása • együttműködések gyakorisága 	<ul style="list-style-type: none"> • Társadalmi felelősség • helyi cselekvés • társadalomfejlesztés
Működés	<ul style="list-style-type: none"> • Intézményközpontú • kiegészítő civil aktivitások 	<ul style="list-style-type: none"> • Művelődési otthonok, civil házak • népművelők, társadalmi segítők • felelősségtudat kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> • Társadalmi felelősség • helyi cselekvés

Forrás: Infoszolg/[Németh](#) 2013; [Brachinger](#) 2014.

- **Közművelődési tevékenység:** a polgárok iskolán kívüli, öntevékeny, önművelő, megismerő, kultúraelsajátító, művelődő és alkotó célú cselekvése, amely jellemzően együttműködésben, közösségekben valósul meg.
- **Közművelődési intézmény:** a lakosság közösségi közművelődési tevékenységéhez erre a célra alapított, fenntartott, működtetett, megfelelő szakmai, személyi, infrastrukturális feltételekkel és alapító okirattal rendelkező költségvetési szerv vagy egyéb fenntartású intézmény.
- **Közösségi szintér:** a helyi lakosság rendszeres vagy alkalmi közművelődési tevékenységének, a lakosság önszerveződő közösségeinek támogatása érdekében önkormányzati fenntartásban, önkormányzatok társulásában, vagy közművelődési megállapodás alapján működtetett, erre a célra alkalmassá tett és üzemeltetett, adott helyen rendszeresen működő intézmény vagy egyéb jogállású létesítmény.

Ugyanakkor a [magyar közművelődés szakpolitikai koncepciója](#) szerint a közösségi művelődés több mint a helyi társadalomban zajló közművelődési folyamatok összessége; nem a központi kultúrpolitikai célok megvalósítása, hanem a helyi közösségi kezdeményezések társadalmi hálózatba fonódó nemzeti együttműködése. A stratégia maga a fogalmat alapegységként értelmezi és támogatja lehetőségeinek és feltételeinek megteremtését.

Stratégiai célként határozza meg:

- a közösségek fejlesztését;
- a gazdasági versenyképesség növelését;
- az együttműködés és a cselekvési képesség fejlesztését.

Célok elérésének legfontosabb **eszközei**:

- a kulturálisan ellátatlan településeken egyesületi fenntartású művelődési otthonok létesítése;
- minden intézményben művelődési szakemberek alkalmazása;
- az ötezer főnél kisebb településeken létesült integrált közösségi és szolgáltató terek (IKSZT) szervezeti integrálása.

A **muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről** szóló [1997. évi CXL. törvény](#) jelenleg a *közösségi művelődés* kifejezést csupán egyszer, a közművelődés szinonimájaként használja.

HATÁLYOS JOGI SZABÁLYOZÁS

Az [Alaptörvény](#) XI. cikkelye szerint minden magyar állampolgárnak **joga van a művelődéshez**, amelyet a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével kell biztosítani.

Az [1997. évi CXL. törvény](#) kimondja, hogy a közművelődéshez való jog gyakorlása **közérdek**, a közművelődési tevékenységek támogatása pedig **közcél**, feltételeinek biztosítása így alapvetően az állam és a helyi önkormányzatok feladata.

A **közművelődési intézmény** lehet:

- művelődési otthon, ház, központ, szabadidő központ, közösségi ház, ifjúsági, illetve gyermekház, faluház;
- általános művelődési központ;
- az alaptevékenységéhez kapcsolódóan közművelődési feladatokat is ellátó önálló vagy többfunkciós, közös igazgatású kulturális és sportlétesítmény;
- minden olyan egyéb közművelődési szolgáltatást ellátó intézmény, amely a polgárok közösségi művelődését szolgálja, fenntartójától, működtetőjétől függetlenül.

A települési önkormányzat **kötelező feladata** a helyi közművelődési tevékenység támogatása, amelynek érdekében közösségi színteret, illetve közművelődési intézményt biztosít.

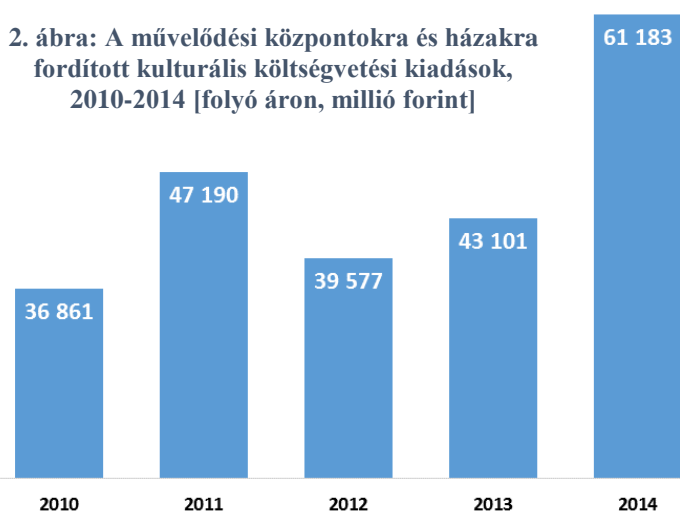
Megyei jogú városban, városban, fővárosi kerületben az önkormányzat feladat ellátására során közművelődési intézményt, míg községekben az önkormányzat **közösségi színteret**, illetve **közművelődési intézményt** biztosít.

A közművelődés helyi, lakossági képvisellete érdekében településenként, fővárosi kerületenként legfeljebb hároméves időtartamra egy-egy **Közművelődési Tanács** alakítható.

A Tanács **célja**:

- a lakossági igények képvisellete;
- kulturális érdekérvényesítés;
- közművelődési tevékenységek összehangolása.

2. ábra: A művelődési központokra és házakra fordított kulturális költségvetési kiadások, 2010-2014 [folyó áron, millió forint]

Forrás: Infoszolg/Magyar statisztikai évkönyv, 2015.

A Tanács **feladatai:**

- véleménynyilvánítás, illetve javaslatétel a település közművelődési tevékenységével kapcsolatos valamennyi kérdésben;
- az önkormányzat által közművelődési célra biztosított pénzügyi támogatás felhasználását és a vagyoni eszközök célszerű használatát a vonatkozó döntések, illetve az éves önkormányzati költségvetési tervezet és a zárszámadás alapján figyelemmel kíséri, véleményezi;
- elősegíti a különböző közművelődési szervezetek együttműködését.

FEJLESZTÉSI PROGRAMOK

Az utóbbi támogatási ciklusokban három közművelődési intézménytípus fejlesztése valósult meg, illetve tart jelenleg is.

Integrált közösségi és szolgáltató terek (IKSZT)

A modell lényege, hogy az IKSZT egyszerre:

- olyan **épület**, amely térszerkezetével, eszközeivel keretet biztosít minden ágazat, szakterület számára és közszolgáltatásait hozzáférhetővé teszi;
- **szolgáltatásszervezési modell**, amely hozzájárul az egyes (köz)szolgáltatások fenntarthatóságához, szakmai és finanszírozási szinergiájuk megteremtéséhez;
- **közösségi tér**, amely befogadja a helyi közösségi indíttatású, illetve közösségi célú kezdeményezéseket, az ott dolgozó szakember pedig támogatja azokat.

Az IKSZT-k kialakítását célzó kormányzati program távlati célja olyan hálózat kialakítása, amely komplex szemlélettel, költséghatékony és fenntartható módon biztosítja a kulturális közszolgáltatások legszélesebb körének hozzáférhetőségét a vidéki településeken és tanyás térségekben ([Beke-Ditzendy 2008](#)).

A címbirtokosok [kötelezően nyújtandó](#) szolgáltatásainak egyik kiemelt eleme a közművelődési programok szervezése, amely valóban mindegyik intézmény profiljában megjelent.

Egy IKSZT intézményt évente átlagosan mintegy 4,5 ezer fő keresi fel egy 2013–2014-es felmérés szerint ([Dudás 2016](#)).

[2016](#)-ban 465 IKSZT működött.

3. ábra: Közművelődési intézmények és közművelődési tevékenységek, 2015

Forrás: [Infoszolg/KSH](#), Közművelődési intézmények és rendezvények (2000–) Piktogram: [thenounproject](#)

Agora és Agora Pólus program

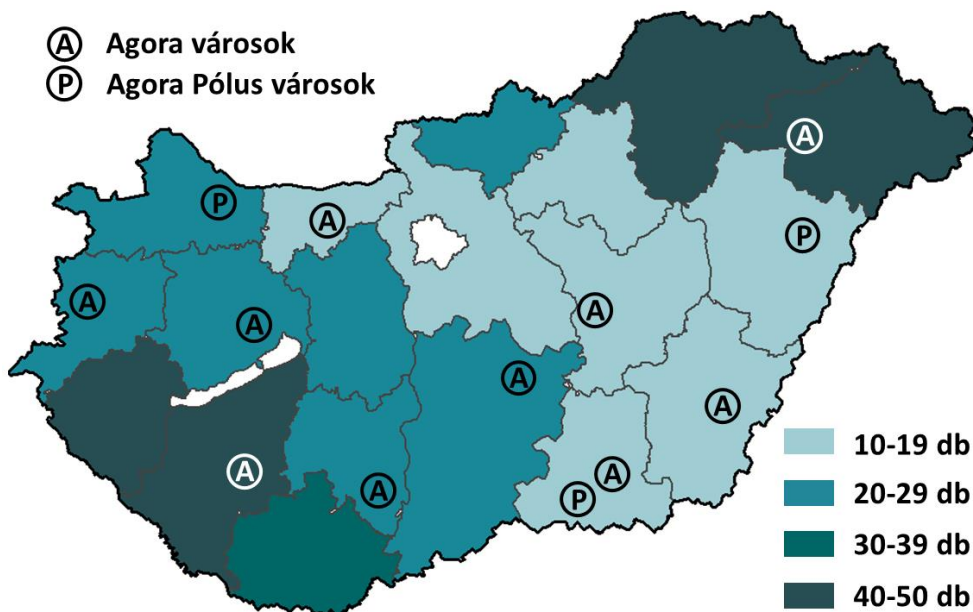
Az **Agora** az Új Széchenyi terv által támogatott közművelődési program, amely a **megyei jogú városokban** a közművelődési intézmények korszerűsítését és multifunkcionális átalakítását tűzte ki. Az Agorák három fő funkciója:

- közösségi-képzési;
- élmény;
- közművelődési tanácsadó-szolgáltató a környező kistérségek fejlesztése érdekében.

Agora városok: Békéscsaba, Hódmezővásárhely, Kaposvár, Kecskemét, Nyíregyháza, Szekszárd, Szolnok, Szombathely, Tatabánya, Veszprém.

Az **Agora Pólus** program a pólusvárosok versenyképességét olyan kulturális fejlesztésekkel kívánta növelni, amely szorosan kapcsolódik a **pólusváros** tematikájához. Debrecenben, Győrben és Szegeden már működnek az intézmények, Miskolc elállt a beruházástól (Németh 2015; boon.hu, 2015. szeptember 11.).

4. ábra: Integrált közösségi és szolgáltató terek megyei eloszlása, 2016

Forrás: Infoszolg/www.ikszt.hu

Források:

- [112/2009. \(VIII. 29.\) FVM rendelet](#) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó, a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására és működtetésére igénybe vehető támogatások részletes feltételeiről
- Beke Márton – Ditzendy Károly Arisztid: Integrált közösségi és szolgáltató terek. [Módszertani kézikönyv](#), 2008.
- Juhász Erika Mozaik a közösségi művelődés fogalmi kereteihez – [Szín – Közösségi Művelődés](#), 2013/1.
- Németh János István: A magyar közművelődés és a közösségi művelődés elméletörténeti háttere – [Szín – Közösségi Művelődés](#), 2013/1.
- Pósfay Péter: Gondolatok a közösségi művelődés mibenlétéről, feltételeiről – [Szín – Közösségi Művelődés](#), 2013/1.
- Brachinger Tamás: Közösségi művelődés – valódi lehetőség-e a kulturális ágazatban? – [Andragógia és Művelődéstudomány](#), 2014/1.
- Maróti Andor: Közösségi a közművelődés? – [Kulturális Szemle](#), 2014/1.
- Németh János István: Közösségépítő Agorák Magyarországon, Bp., 2015.
- Miskolci közgyűlés – Elálltunk a Science-től – boon.hu, 2015. szeptember 11.
- Dudás Katalin: Az integrált többfunkciós szolgáltató terek – IKSZT-k – tevékenysége, – [Kulturális Szemle](#), 2016/1.

Készítette: Csorba György
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486